

K problematice hudebních inventářů: několik doplňujících poznámek k heslu *Katalog Jiřího Fukače* ve Slovníku české hudební kultury¹

About Music Inventories: Some Remarks on the Entry “Katalog” (Catalogue) by Jiří Fukač in the Encyclopedia of Czech Musical Culture

Vladimír Maňas / manas@phil.muni.cz

Ústav hudební vědy FF MU, Brno, CZ

Abstract

The music inventory, as a specific type of administrative document, is one of the most important kinds of sources for music historiography. Although an inventory does not prove that the music it lists was really performed, it still offers a broad range of information, and is therefore of high value. Inventories offer not only rare (sometimes even unique) and multilaterally exploitable bibliographic data, but also record the distribution of a certain type of repertoire and its transformation across decades. A whole collection of inventories from a given time and geographic region is even more valuable. This paper describes how the primary phase of research can be enlarged, widening the scope of the research to include late medieval sources. The paper also discusses the role of liturgical books in inventories, mentions some types or collections of archival sources which have not yet been taken into consideration (church inventories from the archival collection of the Archdiocese of Prague), and discusses the issue of estate inventories from the Czech lands in the early modern period.

Key words

music inventories, late medieval period, early modern period, historical repertoire, heuristics

¹ Studie připravena v rámci projektu Grantové agentury České republiky Hudební inventáře raného novověku v českých zemích (GA16-17615S).

Hudební inventáře jako specifický typ písemnosti úřední povahy, zpravidla administrativně-evidenční funkce (jako výsledek inventarizace), představují z hudebněhistorické perspektivy jeden z nejdůležitějších typů pramenů.² Přestože z hudebních inventářů nemusí jednoznačně vyplývat, že v nich obsažené skladby byly v daném místě skutečně provozovány, jedná se o prameny s širokou vypovídající hodnotou. Přinášejí nejen řadu cenných, často unikátních a mnohostranně využitelných bibliografických údajů, ale dokládají i rozšíření určitého typu repertoáru a jeho proměny v čase. Důležité jsou vazby na konkrétní instituci ve smyslu zadavatele (klášter, kapitula, farnost) a vykonavatele (chór, škola, bratrstvo, městský věžný) a prostory, v nichž byly skladby realizovány.³ Jako komplementární informaci lze chápat v inventářích hudebnin často zahrnuté soupisy hudebních nástrojů. Naopak v mnoha případech a sériích inventářů jednoznačně dominuje evidence nástrojů jakožto předmětů nad samotnými hudebninami ve smyslu písemností. V takovýchto inventářích jsou hudebniny buď zcela opomenuty, podchyceny pouze sumárně či se zde objevují pouze hudebniny tištěné; liturgické knihy a kancionály naopak představují samostatnou jednotku. Výpovědní hodnotu hudebního inventáře jako typu pramene zásadním způsobem zvyšuje studium souboru inventářů, ohraničeného jak časovým horizontem, tak především geografickým vymezením (typicky pozůstalostní spisy konkrétní lokality, šlechtické pozůstalosti, série vizitačních protokolů či soubory farních inventářů konkrétní diecéze).

Podrobně zpracované heslo *Katalog* ve Slovníku české hudební kultury odráží dlouhodobý zájem Jiřího Fukače o tento typ pramene a hlubokou zkušenost v práci s ním. Ostatně zdá se, že ve srovnatelné šíři, v jaké Jiří Fukač pracoval s historickými inventáři českých zemí už od počátku šedesátých let 20. století, se mu s výjimkou Jiřího Sehnala nepřibližuje v evropském měřítku žádný jiný muzikolog. Šlo primárně o projekt komplexního zpracování historických hudebních inventářů českých zemí, který Jiří Fukač zpracovával v letech 1961–1965.⁴ Ve zmíněném hesle *Katalog* Fukač navrhl typologii inventářů i podal jejich obsáhlý výčet (včetně charakteristik) v chronologickém záběru od konce 16. století do konce 19. století. Proto se doplňující poznámky se týkají především heuristiky a s ní spojených otázek. Právě heuristická rovina – z hlediska řady potenciálních pramenů – si zaslouží pozornost.

2 FUKAČ, Jiří. *Katalog*. In: *Slovník české hudební kultury*. Edd. Jiří Fukač – Jiří Vysloužil – Petr Macek. Praha 1997, s. 428–432.

3 V obecné rovině se tématu věnuje BAUMANN, Dorothea. *Music and Space. A systematic and historical investigation into the impact of architectural acoustics on performance practice followed by a study of Handel's Messiah*. Bern – Oxford 2011. Prostoru salcburského dómu jako místu hudebního provozu je věnován sborník *Musikemporen und Pfeilerorgeln im Dom zu Salzburg*. Salzburg 1991. Pokus o reflexi proměn konkrétního chrámového interiéru a hudebních empor v něm přináší MAŇAS, Vladimír. *The Choir Lofts in the Church of St. James in Brno (Between the Late 15th and the 19th Centuries)*. *Musicologica Brunensia* 51, 2016, č. 1, s. 103–111.

4 FUKAČ, Jiří. *České hudební inventáře. Pokus o komplexní zpracování hudebních seznamů se zvláštním zřetelem ke stylovému profilu historických hudebních sbírek české a moravské provenience*. B: Část dokumentační, Brno 1968, strojopis, Moravské zemské muzeum Brno - Oddělení dějin hudby, sign. G 8.991, nestr. TÝŽ. *Tschechische Musikinventare. Zur Frage der komplexen Bearbeitung historischer Musikverzeichnisse*. In *Tschechische Musikwissenschaft, Geschichtliches*. Praha 1966, s. 1–64. TÝŽ. *Dochované inventáře choťkovské hudební sbírky na zámku Kačina*. K vydání připravili Jiří K. Kroupa a Jana Spáčilová. *Antiqua Cuthna* 5-11, Praha 2015, s. 42–64, zde s. 42, pozn. 1.

Poměrně detailně zpracované území Moravy v této situaci může posloužit také jako metodologický vzor pro průzkum relevantních pramenů v Čechách, ale i na území Slezska. Jedním z mála publikovaných plošných výzkumů však zůstává velmi inspirativní a z hlediska mezinárodní evidence (především RISM) důležitá kolektivní práce, která se týká inventářů hudebnin 16. a 17. století na Slovensku. Vzhledem ke koncepci z hlediska geografického horizontu (různá prostředí i instituce historického území Horních Uher) a časového ohraničení (od nejstarších soupisů hudebnin do roku 1700) představuje tato práce také zajímavou metodologickou výzvu.⁵ S přihlédnutím k doposud známým inventářům českých zemí z doby před rokem 1700 se vynořují dvě základní otázky: za prvé zpracování nejstarších chrámových inventářů, obsahujících jen liturgické knihy (které se však později běžně vyskytují i v mladších soupisech hudebnin a někdy je možné pokusit se o jejich ztotožnění); za druhé možnosti souhrnného zpracování s dílčími edicemi soupisů vzhledem k jejich velkému množství.

Primární desideratum představuje průzkum nejstarší časové vrstvy, středověkých soupisů liturgických knih a případných dalších hudebnin. Mezioborová spolupráce v tomto ohledu zatím příliš nefunguje a samotné liturgické knihy zůstávají někdy stranou zájmu i v editovaných inventářích. Základní výzkum Ivana Hlaváčka, probíhající prakticky ve stejné době jako soupisový projekt Jiřího Fukače, reflektuje především území Českého království s příznačně nemnoha přesahy na Moravu, což spíše než situaci pramenné základny odráží strukturu starší odborné produkce.⁶ V případě farních kostelů představuje nejstarší pramennou vrstvu vizitační protokol pražského arcijáhenství z let 1379–1382.⁷ Ze stejné doby pochází inventář kostela sv. Havla na Starém Městě pražském, který dal k roku 1381 zhotovit Jan z Pomuku. Mezi liturgickými knihami (misály, viaticus a knihy k jednotlivým oltářům) se nachází i jeden malý graduál určený pro školu.⁸ O něco dříve než Ivan Hlaváček se obdobné problematice začal věnovat Miroslav Flodr, který mimo jiné publikoval edici stěžejních inventářů rukopisů olomouckého katedrálního chrámu z let 1430 a 1435.⁹

Zřejmě ojedinělým novějším příspěvkem k danému tématu v širším kontextu středověkých chrámových inventářů tak doposud zůstává disertační práce Kateřiny

5 KALINAYOVÁ, Jana (ed.). *Hudobné inventáre a repertoár viachlasnej hudby na Slovensku v 16. – 17. storočí*. Bratislava 1994.

6 Základní práci je v tomto směru dodnes HLAVÁČEK, Ivan. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích: příspěvek ke kulturním dějinám českým*. Praha 1966; dodatky viz HLAVÁČEK, Ivan. Nachträge zu den böhmischen mittelalterlichen Bücher- und Bibliotheksverzeichnissen. *Mediaevalia Bohemica* I-2, 1969, s. 306–315.

7 HLAVÁČEK, Ivan. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, op. cit., s. 10, pozn. 18. Viz též edici pramene: *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379-1382 per Paulum de Janowicz, archidiaconum Pragensem, factae*. Ediderunt Ivan Hlaváček et Zdeňka Hledíková, Praha 1973.

8 GÁJA, Robert. Dějiny kostela a farnosti sv. Havla v době předhusitské. In *Havelské Město pražské ve středověku. Historie – archeologie – stavební historie*. Ed. Martin Musílek. Praha 2012, s. 70–98, zde s. 86. Viz též HLAVÁČEK, Ivan. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, op. cit., s. 78.

9 FLODR, Miroslav. Středověké seznamy rukopisů jako historický pramen. *Časopis Matice moravské* 77, 1958, s. 1–28. Týž: Olomoucká kapitulní knihovna a její inventáře na počátku 15. století. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická*. 1958, roč. 7, č. C5, s. 76–97.

Horníčkové, věnovaná chrámovým pokladům v Čechách pozdního středověku. V této souvislosti přináší také dosud nejrozsáhlejší evidenci všech relevantních soupisů.¹⁰ Autorka navíc editovala řadu i do té doby neznámých inventářů z druhé poloviny 15. a počátku 16. století (viz například Chrudim 1444, 1463, 1504, Vodňany 1511, kostel sv. Mikuláše na Starém Městě Pražském 1515). Takto lze doplnit i řadu dosud známých nejstarších inventářů farních kostelů na Moravě: Boskovice, kostel sv. Jakuba 1484 s mladšími dodatky;¹¹ Brno, kostel sv. Jakuba 1487–1489¹² nebo Znojmo, kostel sv. Mikuláše 1524.¹³ Cenný je už samotný výčet jednotlivých liturgických knih, v některých případech identifikovatelných. Pozornost však přitahují především další hudební rukopisy. Záhadou takto zatím zůstává například *cantionale de montib[us]* z brněnské knihovny farního kostela sv. Jakuba, kde figuruje vedle dalších liturgických knih jako zejména graduálů, antifonářů, sekvenciáře (*vnum prosarum notatum*), agend a dalších.

Jak prokázal Ladislav Hoskovec, už samotné soupisy liturgických knih přinášejí řadu relevantních informací k hudebnímu provozu dané instituce.¹⁴ Hoskovec se ve své studii o liturgických knihách frýdeckého farního kostela věnoval podrobnému srovnání tří inventářů z let 1543, 1563 a 1660. Právě toto propojení pramenů 16. a 17. století představuje dosud ojedinělý přístup, protože rozsáhlejší medievistické výzkumy (Hlaváček, Horníčková) nepřekračují horní hranici poloviny 16. století, ačkoli relevantní údaje lze nalézt i v hojnějších pramenech, nejčastěji vizitačních zprávách, století sedmnáctého.¹⁵ Otázka kontinuity a tradice se přitom jeví jako klíčová, předpokládat plošné nahrazení rukopisných knih potridentskými tisky by bylo krátkozraké. Dosvědčuje to například trojice inventářů vyšehradské kapituly (1470, 1566, 1610): i nejmladší zmíněný soupis zachycuje středověké pergamenové rukopisy, v seznamu je však předcházejí zmíněné potridentské tisky.¹⁶ Složitější je pak identifikace středověkých liturgických rukopisů v mladších inven-

10 HORNÍČKOVÁ, Kateřina. *In Heaven and on Earth. Church Treasure in Late Medieval Bohemia*. Diss. Central European University, Budapest 2009.

11 LIPKA, František. Starší inventář kostelní v Boskovicích. *Památky archeologické* 20, 1903, s. 551–556. Soupis z roku 1484 se nachází v nejstarší rychtářské knize Boskovic, viz Státní okresní archiv Blansko, Archiv města Boskovice, inv. č. 31, kniha č. 6.

12 Inventáři se podrobně věnoval BOROVSÝ, Tomáš. Svatojakubská knihovna v Brně na konci 15. století. In *Querite primum regnum Dei*. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové. Eds. Helena Krmíčková, Anna Pumprová, Dana Růžicková, Libor Švanda. Brno 2006, s. 545–550. K možnému původu kancionálu z Kutné Hory (případně z tamní, tehdy významné iluminátorské dílny) viz tamtéž, s. 547.

13 KOBZA, Raimund M. Kleinodienverzeichnis der St. Niklaskirche in Znaim im Jahre 1524. Beilage zum Bericht des Staats-Reform-Realgymnasium mit deutsche Unterrichtsprache in Znaim. Znaim 1928.

14 HOSKOVEC, Ladislav. „Znamenají se knihy kostelné“. *Opus musicum* 29, 1997, č. 2. s. 80–87.

15 Stručně tuto otázku pojednává STUČHLÁ, Pavla. *Prachatický vikariát 1676–1750. Vybrané otázky církevní správy*. Praha 2004, s. 165–166.

16 Národní archiv Praha, Archiv kolegiální kapituly vyšehradské, rukopis č. 27 (1470), fol. 45r-47r; k mladším soupisům viz tamtéž, inv. č. 557, karton 110. Zřejmě nejstarší inventář z roku 1470 zmiňuje HLAVÁČEK, Ivan. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, op. cit., s. 74; v širším kontextu včetně krátké zmínky o liturgických knihách reflektuje inventář RUFFER, Vojtěch. *Historie Vyšehradská neb Vypravování o hradu, o kapitole a městu hory Vyšehradu u Prahy v království Českém*. Praha 1861, s. 222. Zejména mladším inventářům od druhé poloviny 16. století se věnuje KOŘÁN, Ivo. *Vyšehradské inventáře mezi gotikou a renesancí*. *Umění* 35, 1987, s. 540–547.

tářích 18. století, avšak některé z nich se dochovaly dodnes, přinejmenším dva antifonáře ze 14. století (Ms. 4 a Ms. 8).¹⁷

Řada pozdně středověkých knih a rukopisů jednoduše v 17. století fyzicky i obsahově dosloužila (obdobně lze sledovat i stárnutí mladších tištěných kancionálů zejména v inventářích pražského arcibiskupství, viz níže). Základní rukopisy (graduál, antifonář) nahrazované mediceským chorálním repertoárem se případně proměnily na makulaturu, což je příklad známý z brněnské městské kanceláře, kde se takto používaly notované pergamenové listy v polovině 16. století a poté opět kolem roku 1700 na vazbu úředních písemností.

Soupis samotných liturgických knih však v některých případech navíc mohou potvrdovat dobový význam určitého typu repertoáru. Vedle frekventovaných rorátníků by do této kategorie mohly patřit i dosud ojediněle dochované sborníky s repertoárem pro *Triduum sacrum*, především pro obřady temných hodin, obsahující proto přednostně lamentace.¹⁸ Na takový pramen odkazuje inventář vyšehradského kapitulního chrámu z roku 1566 (*Lamentacij*), mladší záznam pak nenechává místo pro pochyby. Pravděpodobně stejný rukopis je totiž v inventáři z roku 1611 označen jako *cantilenae lamentionum bohemicarum*.¹⁹

Otázkou zůstává případné užití podobného repertoáru v monastickém prostředí. Za stručnou zmínku stojí odkaz na zvláštní knihu pro Triduum v rukopisném latinském antifonáři rajhradského benediktinského kláštera, který mohl případně vzniknout i pro břevnovský klášter, z roku 1613.²⁰ Lze předpokládat, že důsledný průzkum inventářů liturgických knih by v tomto ohledu mohl přinést další cenné informace. Navštědčují tomu ostatně výzkumy Jana Bati, který sborníky s repertoárem lamentací identifikoval v pozůstalostních spisech několika pražských měšťanů, explicitně například v pozůstalosti z roku 1597 ze Starého Města Pražského, kde mezi dalšími hudebninami a hudebními nástroji jsou zmíněny (vzhledem ke kontextu pravděpodobně rukopisné) *Lamentací a pašije notovaný český*.²¹

Nález prakticky každého hudebního inventáře pozdního středověku a raného novověku může mít zásadní přínos. Také řada dosud spíše opomíjených inventářů z konce

17 KNEIDL, Pravoslav. Kapitulní knihovna na Vyšehradě. In *Královský Vyšehrad*. 2. Sborník příspěvků ke křesťanskému miléníu a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla, Kostelní Vydří 2001, s. 281–288, zde s. 285.

18 Recentně viz BAŤOVÁ, Eliška. Opomíjený pramen husitského zpěvu doby poděbradské a repertoár *cantiones hebdomadae sanctae*. *Hudební věda* 51, 2014, č. 3–4, s. 229–276.

19 Národní archiv Praha, Archiv kolegiální kapituly vyšehradské, inv. č. 557, karton 110.

20 *Lamentationes una cum suis R[esponsori]is in libro ubi Invitatoria et passionis sunt reperiuntur*. Knihovna benediktinského opatství Rajhrad, sign. R 30, fol. 102v. Viz ŽŮREK, Pavel – ŠKVAŘIL, Lumír – MAŇAS, Vladimír. *In conspectu angelorum psallam tibi. K hudební kultuře benediktinského kláštera Rajhrad od jeho založení do začátku 18. století*. Brno 2014, s. 150.

21 Souhrnně cituje BAŤOVÁ, op. cit., s. 242. Viz též BAŤA, Jan. *Hudba a hudební kultura na Starém Městě pražském 1526–1620*. Disertační práce University Karlovy, Praha 2011, s. 40–41.

16. a první poloviny 17. století (Loket 1593,²² Prostějov 1607/1608,²³ Ostrava 1616,²⁴ Nový Jičín 1630,²⁵ Moravská Třebová 1644)²⁶ tak často podává informace o neznámých tisících či skladbách. Z tohoto souboru se svým rozsahem vymykají dvojí soupisy lichtenštejnské muziky (1607/1608) a velmi rozsáhlý inventář hudebnin i s mladšími dodatky z farního kostela v Moravské Třebové. Ten už jen vzhledem k dataci zachycuje převážně mladší stylovou vrstvu chrámového repertoáru, avšak i zde se v některých ohledech projevu vliv knížecího rodu Lichtenštejnů, kteří jako majitelé panství drželi také patronátní právo k farnímu kostelu. Potenciál takto zaměřeného výzkumu je o to větší, že právě z Moravské Třebové pochází unikátně dochovaný soupis farní knihovny (ante 1727), zachycující také některé liturgické knihy, zmíněné už roku 1644 a zčásti též dochované v knihovně Benediktinského opatství Rajhrad.²⁷

Zároveň by ani další výzkum inventářů neměl ztratit ze zřetele primární pramennou základnu, tedy samotné hudebniny, a usilovat o jejich usouvztažnění s repertoárem reflektovaným v inventářích. Týká se to především starší časové vrstvy zhruba před rokem 1670, kdy porůznu dochované hudebniny obsahují mnoho relativně neznámých (a v inventáři nezachycených) skladeb. Bez reflexe hudebnin, ale i soupisů hudebních nástrojů a případných dochovaných artefaktů by výzkum postrádal potřebnou celistvost a tudíž relevantní výpovědní hodnotu. V dosavadním výzkumu (a to se týká i již uskutečněné edice slovenských inventářů 16. a 17. století) také zásadním způsobem chybí přihlédnutí k relevantním pramenům v širším středoevropském kontextu.

V mladším časovém horizontu od poloviny 17. století mají velký význam sériové prameny, nabízející někdy možnost studia několika verzí téhož inventáře v určitém časovém posunu: Příbor 1614, 1619, 1637–1638, 1694;²⁸ Litovel 1669, 1671/1672, 1690;²⁹ rozsahem nevelký, ale obsahově zajímavý soubor tří nástrojových inventářů farního kostela v Mo-

22 HERR, Alfred. Das Elbogner Schulinventar aus dem Jahr 1593. *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 54, 1916, s. 363–376.

23 MAŇAS, Vladimír. Prostějovský inventář hudebnin z roku 1608. *Opus musicum* 46, 2014, č. 6, s. 6–29; MAŇAS, Vladimír. Dobový soupis motet Nicolause Zangia z roku 1608 a jeho souvislosti. *Opus musicum* 48, 2016, č. 2, s. 6–19.

24 MAŇAS, Vladimír. Nejstarší zmínky o chrámové hudbě v Moravské Ostravě. *Opus musicum* 35, 2003, č. 1, s. 2–6.

25 MAŇAS, Vladimír. Inventář hudebnin farního kostela v Novém Jičíně z roku 1630. *Musicologica Brunensia* 47, 2012, č. 2, s. 73–77.

26 SEHNAL, Jiří. Hudební inventář kostela v Moravské Třebové z konce třicetileté války. *Hudební věda* 52, 2015, č. 1, s. 5–28.

27 Archiv města Brna, fond V 3 knihovna Mitrovských, Hofferiana, Moravská Třebová. Srovnání studií: ČERVENKA, Stanislav. Die einstimmigen lateinischen Messgesänge in der Reformations- und Gegenreformationzeit in Mähren und deren liturgischer Betrieb. *Musicologica Brunensia*. 51, 2016, č. 1, s. 47–61.

28 SEHNAL, Jiří. Nové příspěvky k dějinám hudby na Moravě v 17. a 18. století, *Časopis Moravského musea – vědy společenské*, LX, 1975, s. 159–160. Inventář z roku 1619 se od soupisu 1614 liší jen minimálně, ale byl dosud neznámý. SOKA Nový Jičín, AF Příbor, inv. č. 219.

29 SEHNAL, Jiří. Das älteste Musikalieninventar Mährens. *Beiträge zur Musikwissenschaft* 7, 1965, s. 139–148. Nejstarší, dosud neznámý inventář z roku 1667 se opět výrazně neliší od mladšího pramene, editovaného J. Sehnalem, SOKA Olomouc, AF Litovel, inv. č. 282.

ravské Ostravě 1672, 1679, 1682. Probíhající výzkum inventářů z území Čech přinese řadu cenných srovnávacích údajů a v některých případech i ve smyslu naznačeného většího počtu inventářů z jedné lokality. Tuto situaci již zachytil průzkum souboru inventářů převážně 18. století z fondu Pražského arcibiskupství (viz níže).

Důkladnou revizi si zaslouží především sériové prameny ve smyslu inventarizace vybavení farních chrámů. V případě olomoucké diecéze lze proměny vybavení jednotlivých farních chrámů sledovat na základě takzvaných děkanských matrik. Ty se bohužel nedochovaly rovnoměrně pro celou olomouckou (arci)diecézi; neznámá je dnes většina děkanských matrik z území pozdější brněnské diecéze (naposledy je z nich citováno v článku Augustina Neumanna z roku 1940³⁰), chybějí prameny i pro samotnou Olomouc (podobně ve farních relacích nejsou celkově pokryta pražská města). Tyto matriky existují jednak ve dvou starších řadách ze 70. a 90. let 17. století, ale podstatně více údajů obvykle poskytuje mladší řada děkanských matrik přibližně z let 1771–1772 (v severovýchodní části diecéze byly podobné matriky pořízeny také v 60. letech 18. stol.). Matriky jsou uloženy v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.³¹ V některých případech se mimo centrální olomoucký fond dochovaly lokální prvopisy těchto děkanských matrik či ještě starších protokolů generálních vizitací (Telč 1662, Uherské Hradiště 1644, Velké Meziříčí 1672, Ostrava 1672), které, na rozdíl od exempláře archivovaného na biskupství, mohly být dále doplňované. V děkanských matrikách se jen vzácně objevuje podrobnější evidence samotných hudebnin (obvykle zachycují liturgické knihy včetně případných zpěvníků, tzv. partes zřídka),³² častěji jsou zde zachyceny hudební nástroje. Ty prostřednictvím ustálených zkratk z centrálně dochovaných děkanských matrik zachytil Jiří Sehnal.³³ Takto však zároveň zůstala opomenuta cenná vrstva dobové nástrojové terminologie a otázka jejích eventuálních proměn.³⁴

Takzvané farní relace pražské arcidiecéze vznikly rovněž ve dvou řadách (1676–1677,³⁵ 1700) a podobně jako matriky v olomoucké diecézi mohou obsahovat soupisy

30 NEUMANN, Augustin. Drobné příspěvky k dějinám církevní hudby na Moravě v letech 1671–1690. *Cyril* 64, 1940, s. 87–92, 99–105.

31 SPURNÝ, František. Význam děkanských matrik pro dějiny jižní Moravy. *Jižní Morava* 1974, II, s. 85–91.

32 Samotné hudebniny nebyly obvykle přímo součástí chrámového inventáře, ale náležely do správy ředitele kůru či do majetku školy. Takto byly sepisovány obvykle při předávání funkce ředitele kůru resp. kantora; péče o hudebniny je často zakotvena i v rektorských instrukcích. V situaci, kdy byl v daný moment k dispozici aktuální soupis hudebnin, se inventář pak mohl stát součástí vizitační zprávy (například v Litovli v letech 1671/1672). Inventář farního kostela v Oloví odkazuje přímo na seznam hudebnin v bílé skříni ve škole, vyhotovený roku 1750 na rozkaz městské rady. Národní archiv Praha, fond Arcibiskupství pražské, inv. č. 3919 D 85-90, k. 2397.

33 SEHNAL, Jiří. Figurální hudba ve farních kostelích na Moravě v 17. a 18. století. *Hudební věda* 33, 1996, s.159–177.

34 MAŇAS, Vladimír. *Hudba v Moravské Ostravě do roku 1800*. Diplomová práce Ústavu hudební vědy FF MU, Brno 2003, s. 58–69. Právě tato problematika by měla být v rámci aktuálního výzkumného projektu podrobněji reflektována; excerpce výše uvedených sériových pramenů přinesla v tomto ohledu velké množství údajů. Terminologická problematika nebyla doposud ve středu zájmu ani samotných organologů, vedle již zmíněné přehledové studie Sehnalovy totiž i Jindřich Keller ve své přehledové práci neužívá původních termínů, ale převádí je do soudobé terminologie. KELLER, Jindřich. Pištělníci a trubači. In *Sborník Národního musea v Praze. Řada A – Historie*. Svazek XXIX. č. 4–5, 1975.

35 K vizitaci pražské arcidiecéze, kterou podzimním patentem roku 1676 vyhlásil tehdy nově jmenovaný

hudebnin v rámci paragrafu 16.³⁶ Z muzikologické perspektivy dosud nebyly plošně využity.³⁷ Evidují primárně hudební nástroje a kancionály, ale fakt, že právě nástroje bývají někdy podchyceny v českém jazyce, z tohoto pramene činí velmi cenný zdroj informací. Navíc pestrost nástrojového vybavení v 17. století byla poměrně velká a tzv. farářské relace jsou – stejně jako děkanské matriky – prvním sériovým pramenem.

Značný potenciál má dosud minimálně využitá série farních inventářů převážně z 18. století, dochovaná taktéž ve fondu Arcibiskupství pražského. Míra výskytu hudebnin je spíše nahodilá, v soupisech jednoznačně převládají zmínky o hudebních nástrojích, liturgických knihách a kancionálech. Obecně lze říci, že takto orientované soupisy v případech významnějších farností chybějí a naopak překvapuje důslednost a někdy i bohatost inventářů z prostředí geograficky okrajových a vesměs menších německojazyčných farností včetně Kladska. Průzkum celé signatury v rozsahu 36 kartonů nicméně přinesl obrovské množství dat (včetně pěti rozsáhlejších soupisů hudebnin z rozmezí let 1665–1764), která budou v rámci inventářového projektu dále vyhodnocována.³⁸

Pro území Moravy není obdobný soubor pramenů znám, ve struktuře písemnosti olomoucké arcibiskupské konzistoře neexistuje komplementární signatura. První soubor pramenů, kompletně pokrývající území tehdejší olomoucké arcidiecéze, tak pochází až z rozmezí let 1804–1807 pod věcným dobovým označením farní, resp. kostelní inventáře (v instrukci pro klérus z roku 1804 je užit termín *Kirchen-Inventarien*).³⁹

Tato řada pramenů má dvojí centrální uložení ve smyslu církevní i státní správy; pod názvem děkanské matriky jsou tyto rozsáhlé inventáře uloženy také ve fondu B 16 (Místodržitelství – účtárna) Moravského zemského archivu v Brně. Z hudebních nástrojů však inventář zachycuje pravidelně jen varhany (jde zřejmě o starší úzus daný předchozími vizitačními předpisy), další nástroje nahodile. Případné soupisy hudebnin se zde objevují vzácně a jde spíše o sumární soupisy.⁴⁰ Stejný typ pramene je obvykle dochován i v lokálních farních fondech, zejména u menších lokalit se často jedná o vůbec první soupis chrámového vybavení. Právě na tyto inventáře z počátku 19. století už zpravidla důsledně navazují pozdější soupisy chrámového majetku a vybavení. V rámci kvalitativně orientovaného výzkumu určité lokality / regionu či hlubšího studia konkrétní hudební

pražský arcibiskup, viz HAVLÍK, Jiří M. *Jan Fridrich z Valdštejna. Arcibiskup a mecenáš doby baroka*. Praha 2016, s. 125–126.

36 Národní archiv Praha, fond Arcibiskupství pražské, inv. č. 1315–1377. SEMERÁDOVÁ, Veronika. Vizitační písemnosti Čech 17. století (Farní kostely a farní klérus pražské arcidiecéze v letech 1623–1694). *SAP* 47, 1997, s. 125–204. RYNEŠ, Václav. Málo využitý pramen vlastivědného poznání (Farářské relace z let 1676–1677 a 1700–1701). *Acta regionalia* 1965, s. 106–113.

37 Srovnej STUHLÁ, op. cit., s. 167–168.

38 Národní archiv Praha, fond Arcibiskupství pražské, inv. č. 3919 D 85–90 inventáře kostelů, far a farních důchodů k. 2377–2414.

39 Viz KRAMÁŘOVÁ, Helena. Hrabiner Inventare und das Kirchenmusikleben am Ende des 18. und am Anfang des 19. Jahrhunderts in Hrabín. *Musicologica Brunensia* 51, 2016, č. 2, s. 53–68.

40 V kontextu hudební kultury upozornil na význam těchto pramenů poprvé INDRA, Bohumír. Archivní materiály k starším hudebním dějinám Slezska. In *Slezský sborník* 56, 1958, č. 1, s. 109–124.

sbírky má smysl reflektovat i tyto mladší prameny, kterých se však v celozemském měřítku dochovalo obrovské množství.⁴¹

Právě možnost konfrontace původních majetkových soupisů s dochovanou sbírkou hudebnin či hudebních nástrojů představuje jeden z důležitých směrů dalšího výzkumu. Koncept naznačený již Jiřím Fukačem v nedávné době rozpracovala na příkladu dvou českých klášterních sbírek nástrojů Tereza Žůrková.⁴²

Okolnosti vzniku a další instrukce k práci s inventářem vzácně zachycují radní protokoly z Brna, které se týkají vzniku inventáře z roku 1763. Samotný tematický inventář s mladšími doplňky je nyní předmětem intenzivního výzkumu ve vztahu s relativně dobře dochovaným fondem svatojakubské farní sbírky. V souvislosti s kauzou nuceného vydání hudebnin z pozůstalosti regenschoriho Russmanna se dochoval celý fascikl dokumentů také v archivu brněnských jezuitů, které požádala o zástitu před brněnskou městskou radou Russmannova vdova.⁴³

Z hlediska typologického zůstává dosud spíše stranou vrstva pozůstalostních inventářů. Zpracovány jsou prameny pražské provenience, a to jak v širším kontextu předbělohorské knižní kultury,⁴⁴ tak formou detailního průzkumu hudebnin v měšťanských pozůstalostech.⁴⁵ Známy soupis pozůstalosti skladatele Jacoba Handla Galla (1591) je pozoruhodný především jako doklad distribuce vlastní produkce.⁴⁶ Za ojedinělou paralelu, byť bez muzikálií, považuji pozůstalostní seznam knihovny a knih k distribuci homiletika V. B. Jestřábského z roku 1719.⁴⁷ Hudební tisky ve větším počtu se vyskytují také v pozůstalostních a jiných soupisech tiskařů, jak vyplývá především z výzkumů Jana Bati

41 MAŇAS, Vladimír. Mezi školou a chrámem. Hulínští učitelé a chrámová hudba v raném novověku. In *Hulín: město na křižovatkách*. Zdeněk Fišer (ed.), Brno 2014, s. 309–312. Srovnej též podrobnou analýzu inventářů kolegiálního chrámu a později katedrály sv. Petra a Pavla v Brně, viz PAVLICA, Lukáš. *Hudební provoz chrámu sv. Petra a Pavla v Brně v 18. a raném 19. století*. Bakalářská diplomová práce Ústavu hudební vědy FF MU. Brno 2016. V časopise *Jesenicko* vychází od roku 2011 podrobné zpracování inventářů z roku 1804 pro Javornicko, viz ROUBIC, Antonín – MÜLLER, Karel. Inventáře kostelů na Javornicku z roku 1804. I. Fary Jánký Vrch a Bernartice. *Jesenicko* 12, (2011), s. 5–19 (a následující svazky).

42 BERDYCHOVÁ, Tereza. Unum Instrumentum antiquum cuius nomen ignoratur: Dochované hudební nástroje z klášterů v Oseku a Strahově na základě dobových inventářů. *Opus musicum* 46, 2014, č. 1, s. 57–73.

43 MAŇAS, Vladimír. Úřední dokumenty o hudebnících na Moravě a v rakouském Slezsku z roku 1766. In *Miscellanea z výročních konferencí 2001 až 2005*. Praha 2006. s. 117–124. K písemnostem z brněnské jezuitské koleje viz Moravský zemský archiv, fond E 25 Jezuité Brno, inv. č. 969, sign. ++70CC. Vztahu inventářů a dochovaných hudebnin zejména v souvislosti s brněnským svatojakubským inventářem se věnuje SPÁČILOVÁ, Jana. Moravské prameny mešní tvorby Antonia Caldary: problém autenticity. *Hudební věda*, 2012, roč. 49, č. 1–2, s. 45–80.

44 PEŠEK, Jiří. Postavení hudebního života v měšťanské kultuře předbělohorských Čech. *Hudební věda* 24, 1987, s. 63–72.

45 BAŤA, op. cit.

46 Na Handlovu pozůstalost upozornil již Zikmund Winter, věnovali se jí Jiří Pešek i Jan Baťa. Naposledy jí podrobně analyzoval Marc Desmet ve svém referátu *Jacobus Handl Gallus' inventory: for a new reading of the music references found in the composer's belongings* (konference Pramene renesanční a barokové hudby na Spiši a v Evropě, Svätý Jur, 24.–25. 6. 2016).

47 Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupství Olomouc, sign. M4, karton 52.

v případě pražských oficín.⁴⁸ V tomto ohledu bude nezbytný také rozsáhlejší průzkum v dalších lokalitách.⁴⁹

Ojediněle byly prozkoumány soubory měšťanských pozůstalostí jedné lokality, obvykle v předbělohorském horizontu (Velké Meziříčí, Jaroměřice n. R., Olomouc), vzácněji i v delším horizontu do počátku 19. století (Moravská Ostrava, Brno). V případě poslední lokality je pozoruhodné, že nesmírně rozsáhlý výzkum Tomáše Malého, zaměřený na testaments a částečně i pozůstalosti brněnských měšťanů od konce 16. do počátku 19. století, eviduje pouze jednu rozsáhlejší pozůstalost, která však svou rozsáhlostí a typem repertoáru (1788, pozůstalost úředníka zemského místodržitelství, převažují smyčcová kvarteta a kvintety)⁵⁰ prakticky nemá obdoby.

Ucelenější, méně nahodilý soubor představují v tomto kontextu šlechtické pozůstalosti (v případě Markrabství moravského ve fondu C 9 Moravského zemského archivu), které v jednotlivých případech mohou obsahovat soupisy hudebních nástrojů, knihoven, případně hudebnin či divadelního vybavení.

V podstatně menší míře se hudebniny vyskytují také v kněžských pozůstalostech (v případě olomoucké arcidiecéze uloženy centrálně v ZAO-OI, ACO, sign. M4), jejichž plošné studium je však spíše hudbou budoucnosti; s fondem lze pracovat zatím jen formou sond. Vypořádávání pozůstalosti byl poměrně složitý proces, který je v některých případech duchovních olomoucké diecéze dobře dokumentován. Po úmrtí uherskohradišského děkana Stirzenwagera byl pořízen soupis jeho majetku včetně bohaté knihovny (mj. s díly Athanasia Kirchera), důležitější se však jeví jeden z dopisů, odeslaných jeho nástupcem děkanem Obročným olomoucké biskupské konzistoři. Je zde totiž zmínka o hudebních nástrojích, které děkan Stirzenwager vlastnil, stihl je však rozdat ještě za svého života; v pozůstalosti tak zůstala jedna teorba beze strun ve špatném stavu, která dle Obročného neměla žádnou hodnotu a proto ani nebyla zahrnuta do soupisu.⁵¹

V případě pozůstalostních inventářů musí být výzkum orientován kvalitativně, žádoucí je evidence pozůstalostí významných hudebníků - ředitelů kůru a věžných (Jiří Sehnal tímto způsobem zkoumal olomoucké prameny), pozůstalostí předem vytipovaného okruhu šlechticů a případně - formou sond - prozkoumat uceleně pozůstalostní agendu některého z menších měst. Zatím jako unikátní se v tomto směru jeví detailní soupis pozůstalosti olomouckého věžného Bernarda Němce z roku 1751, publikovaný Jiřím

48 BAŤA, op. cit., s. 37-41.

49 Aktuálně se tiskařskou produkcí Jiřího Handla a jeho syna Matěje zabývá právě zmíněný Marc Desmet.

50 MALÝ, Tomáš. *Smrt a spása mezi tridentinem a sekularizací*. Brněnští měšťané a proměny laické zbožnosti v 17. a 18. století, Brno 2009. Zmíněný inventář je stručně reflektován v esaji MAŇAS, Vladimír. *Bez přehrávače, zato s přáteli*. [online]. Dostupné z: <http://www.mestohudby.cz/publicistika/clanky/bez-prehravace-zato-s-prateli>.

51 Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, ACO, sign. M4, karton č. 5441: Instrumenta Musicalia ante aliquot notabile tempus amabat, et habuit pie Defunctus, sed ultimis temporibus plerumque hinc inde distribuit, ita quod praeter unam confractam, et sine ullis Chordis Theorbam, nullum Instrumentum inventum sit, hanc quia tota destructa est ad nullam taxam assumere potuimus. K Stirzenwagerově kazatelské činnosti a vztahu k hudbě stručně viz MAŇAS, Vladimír. *Music in the Mirror of Religion: On the Discourse of Liturgical Music in the 17th Century (from Scherer and Beyerlinck to Hoffman and Beckovský)*. In *Musikalische und literarische Kontexte des Barocks in Mitteleuropa / in der Slowakei*. Ladislav Kačic (ed.). Bratislava 2015. s. 93-98, zde s. 95.

Sehnalem. Zatímco hudebniny jsou sepsány jen sumárně bez uvedení autorů, inventář dokládá obdivuhodnou šíři nástrojové výbavy včetně uvedení materiálu či jména výrobce v některých konkrétních případech.⁵²

Také hudební kulturu církevní elity lze nahlížet především perspektivou pozůstalostních inventářů, jak to v několika případech učinil právě Jiří Sehnal. Klíčové místo zde náleží jeho analýze pozůstalostního inventáře olomouckého a brněnského kanovníka Jana Matyáše z Thurnu a Valessassiny (†1746), sepsaného roku 1747.⁵³ Především rozsáhlejší soupisy repertoáru jako je tento otvírají otázky akvizice jednotlivých hudebnin: zatímco inventáře farních chrámů zachycují zpravidla určitý segment obvykle provozovaného repertoáru, exkluzivní tituly v pozůstalostech prelátů mohou – podobně jako v případě milovníků hudby z řad aristokracie – odrážet jejich výjimečné společenské postavení. V případě vysokého kléru hraje zemská identita snad ještě větší roli než v jiných prostředích, možná je to však dáno jen dosud nedostatečným zpracováním relevantních pramenů. Z prostředí vyšehradské kapituly je doložen výskyt hudebních nástrojů, nejspíše cembalo a loutna (*clavi-cimbalum* a *cithara*), v pozůstalostním inventáři děkana Jana Tomáše Vojtěcha Berghauera (†1760)⁵⁴ a obdobně v pozůstalosti pražského světícího biskupa Antonína Jana Václava Vokouna (†1757) jsou zmíněné také dva klávesové nástroje (*clavir* odkázaný arcibiskupovi, *schönes fligl* hradčanským voršilkám).⁵⁵ Na závěr pasáže o pozůstalostních soupisech duchovních a vysokého kléru zvláště stojí za zmínku, že i rozsáhlý a v literatuře známý zlatokorunský inventář z roku 1608 zastupuje právě příklad soupisu pozůstalosti, v tomto případě opata Melchiora Hölderle, jak na to v novém edičním zpracování dokumentu upozornil Martin Horyna.⁵⁶

Výše uvedený nástin stezek, jimiž by se mohl výzkum inventářů v budoucnu ubírat, není zamýšlen jako výzva k vytvoření nové subdisciplíny hudební vědy. Evidence historických majetkových soupisů, zahrnujících také (!) liturgické knihy, hudebniny a hudební nástroje má velký význam pro hudebněhistorické bádání především v postžení aspektů jinými prameny nerefektovaných. Pomocí inventářů lze do určité míry sledovat proměny repertoáru i instrumentáře, změny v terminologii hudebních nástrojů i osudy hudebních sbírek a jednotlivých artefaktů. Právě důsledná korelace s dochovanou pramennou základnou a dosavadním stavem bádání může studium hudebních inventářů patřičně zhodnotit.

52 SEHNAL, Jiří. *Nové příspěvky k dějinám hudby na Moravě v 17. a 18. století*, op. cit., s. 170–173.

53 SEHNAL, Jiří. *Nové příspěvky k dějinám hudby na Moravě v 17. a 18. století*, op. cit., s. 165–170; Dále SEHNAL, Jiří. Das Musikinventar des Olmützer Bischofs Leopold Egk aus dem Jahre 1760 als Quelle vorklassischer Instrumentalmusik. *Archiv für Musikwissenschaft* 29, 1972, č. 4, s. 285–317; SEHNAL, Jiří. Die Musikkapelle des Olmützer Bischofs Maximilian Hamilton (1761–1776). *Die Musikforschung* 24, 1971, s. 411–417. K širšímu pojetí kulturního mecenátu v prostředí olomouckých kanovníků viz SUCHÁNEK, Pavel. *Triumf obnovujícího se dne. Umění a duchovní aristokracie na Moravě v 18. století*. Brno 2013.

54 ČUMLIVSKI, Denko. K životnímu stylu Jana Václava Ditricha a Jana Tomáše Vojtěcha Berghauera, vyšehradských děkanů 18. století. In *Královský Vyšehrad*. 2, op. cit., s. 289–322, zde s. 309.

55 MZA, fond E 8, inv. č. 620, sign. M 45. K osobnosti světícího biskupa viz STUHLÁ, Pavla (ed.): *Antonín Jan Václav Vokoun (1691–1757) a církevní správa jeho doby v Čechách*. Vodňany 2008.

56 HORYNA, Martin. Inventář z roku 1608 jako svědectví o hudebním životě zlatokorunského kláštera. In *Zlatá Koruna – dějiny, památky, lidé*. České Budějovice 2007, s. 395–405.

Bibliography

- BAŤA, Jan. *Hudba a hudební kultura na Starém Městě pražském 1526–1620*. Disertační práce University Karlovy, Praha 2011, s. 40–41.
- BAŤOVÁ, Eliška. Opomíjený pramen husitského zpěvu doby poděbradské a repertoár cantiones hebdomadae sanctae. *Hudební věda* 51, 2014, č. 3–4, s. 229–276.
- BAUMANN, Dorothea. *Music and Space. A systematic and historical investigation into the impact of architectural acoustics on performance practice followed by a study of Handel's Messiah*. Bern – Oxford 2011.
- BERDYCHOVÁ, Tereza. Unum Instrumentum antiquum cuius nomen ignoratur: Dochované hudební nástroje z klášterů v Oseku a Strahově na základě dobových inventářů. *Opus musicum* 46, 2014, č. 1, s. 57–73.
- BOROVSKÝ, Tomáš. Svatojakubská knihovna v Brně na konci 15. století. In *Querite primum regnum Dei*. Sborník příspěvků k počtě Jany Nechutové. Eds. Helena Krmíčková, Anna Pumprová, Dana Růžičková, Libor Švanda. Brno 2006, s. 545–550.
- ČERVENKA, Stanislav. Die einstimmigen lateinischen Messgesänge in der Reformations- und Gegenreformationszeit in Mähren und deren liturgischer Betrieb. *Musicologica Brunensia*. 51, 2016, č. 1, s. 47–61.
- ČUMLIVSKI, Denko. K životnímu stylu Jana Václava Ditricha a Jana Tomáše Vojtěcha Berghauera, vyšehradských děkanů 18. století. In *Královský Vyšehrad*. 2. Sborník příspěvků ke křesťanskému miléniu a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla, Kostelní Vydří 2001, s. 289–322.
- FLODR, Miroslav. Olomoucká kapitulní knihovna a její inventáře na počátku 15. století. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická*. 1958, roč. 7, č. C5, s. 76–97.
- FLODR, Miroslav. Středověké seznamy rukopisů jako historický pramen. *Časopis Matice moravské* 77, 1958, s. 1–28.
- FUKAČ, Jiří. Dochované inventáře chotkovské hudební sbírky na zámku Kačina. K vydání připravili Jiří K. Kroupa a Jana Spáčilová. *Antiqua Cuthna* 5-11, Praha 2015, s. 42–64.
- FUKAČ, Jiří. Katalog. In: *Slovník české hudební kultury*. Edd. Jiří Fukač – Jiří Vysloužil – Petr Macek. Praha 1997, s. 428–432.
- FUKAČ, Jiří. Tschechische Musikinventare. Zur Frage der komplexen Bearbeitung historischer Musikverzeichnisse. In *Tschechische Musikwissenschaft, Geschichtliches*. Praha 1966, s. 1–64.
- GÁJA, Robert. Dějiny kostela a farnosti sv. Havla v době předhusitské. In *Havelské Město pražské ve středověku. Historie – archeologie – stavební historie*. Ed. Martin Musílek. Praha 2012, s. 70–98.
- HAVLÍK, Jiří M. *Jan Fridrich z Valdštejna. Arcibiskup a mecenáš doby baroka*. Praha 2016, s. 125–126.
- HERR, Alfred. Das Elbogner Schulinventar aus dem Jahr 1593. *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 54, 1916, s. 363–376.
- HLAVÁČEK, Ivan. Nachträge zu den böhmischen mittelalterlichen Bücher- und Bibliotheksverzeichnissen. *Medievalia Bohemica* I-2, 1969, s. 306–315.
- HLAVÁČEK, Ivan. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích: příspěvek ke kulturním dějinám českým*. Praha 1966.
- HORNÍČKOVÁ, Kateřina. *In Heaven and on Earth. Church Treasure in Late Medieval Bohemia*. Diss. Central European University, Budapest 2009.
- HORYNA, Martin. Inventář z roku 1608 jako svědectví o hudebním životě zlatokorunského kláštera. In *Zlatá Koruna – dějiny, památky, lidé*. České Budějovice 2007, s. 395–405.
- HOSKOVEC, Ladislav. „Znamenají se knihy kostelné“. *Opus musicum* 29, 1997, č. 2, s. 80–87.

- INDRA, Bohumír. Archivní materiály k starším hudebním dějinám Slezska. In *Slezský sborník* 56, 1958, č. 1, s. 109–124.
- KALINAYOVÁ, Jana (ed.): *Hudobné inventáre a repertoár viachlasnej hudby na Slovensku v 16. – 17. storočí*. Bratislava 1994.
- KELLER, Jindřich. Pištělníci a trubači. In *Sborník Národního musea v Praze. Řada A – Historie*. Svazek XXIX. č. 4–5, 1975.
- KNEIDL, Pravoslav. Kapitulní knihovna na Vyšehradě. In *Královský Vyšehrad*. 2. Sborník příspěvků ke křesťanskému miléniu a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla, Kostelní Vydří 2001, s. 281–288.
- KOBZA, Raimund M. Kleinodienverzeichnis der St. Niklaskirche in Znaim im Jahre 1524. Beilage zum Bericht des Staats-Reform-Realgymnasium mit deutsche Unterrichtsprache in Znaim. Znaim 1928.
- KOŘÁN, Ivo. Vyšehradské inventáře mezi gotikou a renesancí. *Umění* 35, 1987, s. 540–547.
- KRAMÁŘOVÁ, Helena. Hrabiner Inventare und das Kirchenmusikleben am Ende des 18. und am Anfang des 19. Jahrhunderts in Hrabín. *Musicologica Brunensia* 51, 2016, č. 2, s. 53–68.
- LIPKA, František. Starší inventář kostelní v Boskovicích. *Památky archeologické* 20, 1903, s. 551–556.
- MALÝ, Tomáš. *Smrt a spása mezi tridentínem a sekularizací*. Brněnští měšťané a proměny laické zbožnosti v 17. a 18. století, Brno 2009.
- MAŇAS, Vladimír. *Bez přehrávače, zato s přáteli*. [online]. Dostupné z: <http://www.mestohudby.cz/publicistika/clanky/bez-prehravace-zato-s-prateli>.
- MAŇAS, Vladimír. Dobový soupis motet Nicolaue Zangia z roku 1608 a jeho souvislosti. *Opus musicum* 48, 2016, č. 2, s. 6–19.
- MAŇAS, Vladimír. *Hudba v Moravské Ostravě do roku 1800*. Diplomová práce Ústavu hudební vědy FF MU, Brno 2003, s. 58–69.
- MAŇAS, Vladimír. Inventář hudebnin farního kostela v Novém Jičíně z roku 1630. *Musicologica Brunensia* 47, 2012, č. 2, s. 73–77.
- MAŇAS, Vladimír. Mezi školou a chrámem. Hulínští učitelé a chrámová hudba v raném novověku. In *Hulín: město na křižovatkách*. Zdeněk Fišer (ed.), Brno 2014, s. 309–312.
- MAŇAS, Vladimír. Music in the Mirror of Religion: On the Discourse of Liturgical Music in the 17th Century (from Scherer and Beyerlinck to Hoffman and Beckovský). In *Musikalische und literarische Kontexte des Barocks in Mitteleuropa / in der Slowakei*. Ladislav Kačic (ed.). Bratislava 2015. s. 93–98.
- MAŇAS, Vladimír. Nejstarší zmínky o chrámové hudbě v Moravské Ostravě. *Opus musicum* 35, 2003, č. 1, s. 2–6.
- MAŇAS, Vladimír. Prostějovský inventář hudebnin z roku 1608. *Opus musicum* 46, 2014, č. 6, s. 6–29.
- MAŇAS, Vladimír. The Choir Lofts in the Church of St. James in Brno (Between the Late 15th and the 19th Centuries). *Musicologica Brunensia* 51, 2016, č. 1, s. 103–111.
- MAŇAS, Vladimír. Úřední dokumenty o hudebnících na Moravě a v rakouském Slezsku z roku 1766. In *Miscellanea z výročních konferencí 2001 až 2005*. Praha 2006. s. 117–124
- NEUMANN, Augustin. Drobné příspěvky k dějinám církevní hudby na Moravě v letech 1671–1690. *Cyril* 64, 1940, s. 87–92, 99–105.
- PAVLICA, Lukáš. *Hudební provoz chrámu sv. Petra a Pavla v Brně v 18. a raném 19. století*. Bakalářská diplomová práce Ústavu hudební vědy FF MU. Brno 2016.
- PEŠEK, Jiří. Postavení hudebního života v měšťanské kultuře předbělohorských Čech. *Hudební věda* 24, 1987, s. 63–72.

- ROUBIC, Antonín – MÜLLER, Karel. Inventáře kostelů na Javornicku z roku 1804. I. Fary Jánský Vrch a Bernartice. *Jesenicko* 12, (2011), s. 5–19.
- RUFFER, Vojtěch. Historie Vyšehradská neb Vypravování o hradu, o kapitole a městu hory Vyšehradu u Prahy v království Českém. Praha 1861.
- RYNEŠ, Václav. Málo využitý pramen vlastivědného poznání (Farářské relace z let 1676–1677 a 1700–1701). *Acta regionalia* 1965, s. 106–113.
- SEHNAL, Jiří. Das älteste Musikalieninventar Mährens. *Beiträge zur Musikwissenschaft* 7, 1965, s. 139–148.
- SEHNAL, Jiří. Das Musikinventar des Olmützer Bischofs Leopold Egk aus dem Jahre 1760 als Quelle vorklassischer Instrumentalmusik. *Archiv für Musikwissenschaft* 29, 1972, č. 4, s. 285–317.
- SEHNAL, Jiří. Die Musikkapelle des Olmützer Bschofs Maximilian Hamilton (1761–1776). *Die Musikforschung* 24, 1971, s. 411–417.
- SEHNAL, Jiří. Figurální hudba ve farních kostelích na Moravě v 17. a 18. století. *Hudební věda* 33, 1996, s.159–177.
- SEHNAL, Jiří. Hudební inventář kostela v Moravské Třebové z konce třicetileté války. *Hudební věda* 52, 2015, č. 1, s. 5–28.
- SEHNAL, Jiří. Nové příspěvky k dějinám hudby na Moravě v 17. a 18. století, *Časopis Moravského musea – vědy společenské*, LX, 1975, s. 159–180.
- SEMERÁDOVÁ, Veronika. Vizitační písemnosti Čech 17. století (Farní kostely a farní klérus pražské arcidiecéze v letech 1623–1694). *SAP* 47, 1997, s. 125–204.
- SPURNÝ, František. Význam děkanských matrik pro dějiny jižní Moravy. *Jižní Morava* 1974, II, s. 85–91.
- STUHLÁ, Pavla (ed.): *Antonín Jan Václav Vokoun (1691–1757) a církevní správa jeho doby v Čechách*. Vodňany 2008.
- STUHLÁ, Pavla. *Prachatický vikariát 1676–1750. Vybrané otázky církevní správy*. Praha 2004, s. 165–166.
- SUCHÁNEK, Pavel. *Triumf obnovujícího se dne. Umění a duchovní aristokracie na Moravě v 18. století*. Brno 2013.
- ŽŮREK, Pavel – ŠKVAŘIL, Lumír – MAŇAS, Vladimír. *In conspectu angelorum psallam tibi. K hudební kultuře benediktinského kláštera Rajhrad od jeho založení do začátku 18. století*. Brno 2014.